

megismerési jogosultságot kap, az eljárás újra le kell folytatni. A magasabb minősítési jelölésű adatok megismerését lehetővé tévő „engedély” alapján a fontos és bizalmas munkakört betöltő személy alacsonyabb minősítési

jelölésű adatoknak is a birtokába juthat. A kiállított tanúsítvány nem jelenti a titkok automatikus megismerését, az is előfordulhat, hogy a „tanúsított” személy feladatellátása során nem kerül minősített információ bir-

tokába. Az ellenőrzés tehát a megismerés alapfeltétele, de a tényleges titokmegismerést a – NATO minősített információira vonatkozó szabályok ismertetésénél bővebben kifejtett – szükséges, hogy tudja elve határozza meg.

Jegyzetek

- 1 Itt jegyezzük meg, hogy a hírszerzés hatékonyságának is „a titkosság” az egyik legfontosabb eleme.
- 2 Személyi feltételek alatt értve az állam büntetőhatalmát, a társadalom büntetőjogi igényeit érvényesíteni hivatott nemzetbiztonsági, rendvédelmi, igazságügyi szerveket.
- 3 Természetesen az algoritmusok korában a „megakadályozás” nem szó szerint értendő. A védelmi megoldások kidolgozói legjobb szándékuk ellenére is csak arra vállalkozhatnak, hogy a jelenlegi technológiai fejlettség szintjén a titok megszerzéséhez szükséges ráfordítások aránytalanul nagyobbak legyenek a megszerzéssel elérhető előnynél. Azaz a „titokfejtés” technikai kivitelezhetetlensége szolgáltatja a biztonságot.
- 4 In: Biztonságpolitika szerk.: Dr. Szabolcs Ottó, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, ELTE BTK és a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata Budapest 1997., Matus János – Ujj András: Biztonság – Biztonságpolitika 48. p.
- 5 Az INFOSEC nem csupán a NATO-ban használt terminológia. Az Európai Tanács biztonsági előírásairól szóló 2001/264/EK tanácsi határozat az elektronikus információvédelem rendszerét szintén e fogalommal definiálja.
- 6 A magyar adatvédelmi törvény (1992. évi LXIII. törvény a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról) meghatározása szerint személyes adat: a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, illetve az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.
- 7 Számos jogrendszerben az adatvédelmi normák kiterjednek a minősített adatok védelmének egyfajta inverzét képező, a közérdekű adatok nyilvánosságára vonatkozó szabályozásra is.
- 8 A meghatározás az előbb hivatkozott magyar adatvédelmi jogszabály, az 1992. évi LXIII. törvény 10§ (1) bekezdésén alapul.
- 9 In: Adatvédelem és/vagy adatbiztonság, szerk.: Vasvári György, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Információ- és Tudásmenedzsment Tanszék, Biztonsági Menedzsment Csoport Budapest, 2003. p. 8.
- 10 Eszköz alatt értve az egyes hardver elemeket és alkalmazásokat is.
- 11 In.: Adatvédelem, Adatbiztonság, Dietz Gyuláné dr., Pap Márta: Budapest, 1995. Novorg kiadó p. 103.
- 12 Természetesen – ugyancsak nyelvtani értelmezés szempontjából – az adatbiztonság is értelmezhető az adatok védettségi szintjeként.
- 13 A minősített adat terminológia használatát jelen tanulmányban a témaválasztás indokolja. Nemzetközi szinten – értve ezalatt a nemzetközi együttműködésnek teret adó nemzetközi szervezeteket – ugyanis nem beszélhetünk államtitokról. A fenti kijelentés természetesen nem jelenti azt, hogy egy nemzetközi szervezet „titkai” egyben ne lennének – egyidejűleg – a tagállamok titkai is.
- 14 A NATO-ban nem gyakorlat a minősítési idők maximalása, ehelyett rendszeres felülvizsgálat hivatott biztosítani a védelmi intézkedések fenntartásának indokoltaságát. A magyar joggyakorlat a két módszer ötvözésére épül, rögzítve az érvényességi idők leghosszabb tartamát, a védelmi idő meghosszabbításának feltételeit, illetve a kötelező periodikus felülvizsgálati kötelezettséget.
- 15 Vö. a Magyar Köztársaság Országgyűlésének tárgysorozatába vett, a minősített adat védelméről szóló T/18708 számú törvényjavaslat 3. § 1. pontjával.
- 16 A szakirodalom szerinti harmadik hírszerzési metódus, a nyílt források rendszerrel, válogatott feldolgozására és kiértékelésére építő nyílt forrású hírszerzés (OSINT) a minősített adatok esetében – tekintettel arra, hogy itt nem beszélhetünk nyílt forrásról – nem játszik szerepet. Ugyanakkor az OSINT alkalmazása nem lebecsülendő. A minősített adatok számos esetben éppen a nyílt információk teremtette kontextusban válhatnak értelmezhetővé.
- 17 In: Dietz p. 147.
- 18 Számos szerző a kockázatelemzés egyik területének tekinti a jogszabályi környezet felmérését. Ez az álláspont a törvényi szabályozás hiányos, illetve hibás volta esetében meg is állja a helyét, hiszen a túl-, vagy éppen aluszabályozottság, az életszerűtlen, rosszul megfogalmazott normaszövegek kockázati tényezőként jelentkeznek. A titokbirtokosok azonban a legtöbb esetben jogalanyként, illetve jogalkalmazóként, nem jogalkotóként jelennek meg, így a normatív szabályozás hatókörükön kívülre esik. Emiatt is indokolt e helyütt a kérdéskör külön részességként való tárgyalása.
- 19 Értve ezalatt a „jóhiszemű” titoksértőket.
- 20 A jelenlegi magyar joggyakorlatban a titok minőségének felismerhetetlensége automatikusan kizárja a büntetőjogi felelősségre vonást. Ez a gyakorlat azonban koránt sem tekinthető problémamentesnek. A minősített adatok vonatkozásában mindenképpen kogens, egyértelmű, hézagmentes szabályozás szükséges.
- 21 In.: Dósa Imre – Polyák Gábor: Informatikai jogi kézikönyv KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest 2003. p. 66.

DOMOKOS N. MÁRTON

A VoIP jogi szabályozásának aktuális kérdései az Európai Unióban (2. rész)*

Miközben a VoIP az általa okozott költségcsökkentéssel alapjaiban formálja át a telekommunikációs piacot, az illetékes szabályozó hatóságok nagyfokú óvatossággal közelítik meg a piacsabályozási kérdéseket. A jelen írás célja annak bemutatása, hogyan reagált az Európai Unió (és azon belül Magyarország) a VoIP megjelenésére és milyen szerepet játszik a VoIP az EU jelenlegi kommunikációpolitikájában, különös tekintettel a jogi szabályozásra. A tanulmány első része

a piaci környezet áttekintése után az ITU, az Egyesült Államok, valamint az Európai Unió szabályozási elképzeléseit és törekvéseit mutatta be.

3.4 Magyarország

A tendenciákkal összhangban a VoIP magyarországi szabályozását is kellő óvatossággal kezelik az illetékes hatóságok és a minisztérium: „igazi” szabályozási dokumentum kibocsátására csak a piac és a nemzetközi gyakorlat elemzése után került sor. Az alábbiakban bemutatom, hogy hazánkban

mely szervek foglalkoztak érdemben a VoIP vizsgálatával, és milyen helyet foglal el a VoIP a magyar jogi szabályozásban.

3.4.1. A Gazdasági Versenyhivatal (GVH)

A VoIP hazai gazdasági vonatkozására a Gazdasági Versenyhivatal 2002-ben készült vizsgálati jelentése csak említés szintjén tér ki. A vezetőkes és mobil szolgáltatók közötti, a nemzetközi hívások piacán folytatott versennyel kapcsolatban a vizsgálati jelentés kétfajta szolgáltatástípust különít el: a vezetőkes hálózaton keresztül megvalósuló nemzetközi hívást, illetve a VoIP-ot. A

A szerző ügyvédjelölt az Ormai és Társai C'M'S Cameron McKenna LLP ügyvédi irodában.

jelentés a VoIP jelentőségével kapcsolatban csak annyit jegyez meg, hogy olcsó, viszont minősége valamivel rosszabb a hagyományos telefonszolgáltatásétól, ugyanakkor kiváló eszköz a meglévő piaci monopólium megkerülésére.¹

Az Nemzeti Hírközlési Hatóság a készülő stratégiájának tervezetében szereplő egyes kérdésekkel kapcsolatban kikérte a GVH véleményét. 2005. szeptember 25-én kelt válaszában a GVH a VoIP elterjedésének hírközlési piacra gyakorolt hatását a vezetékes telefóniának a közszolgálati típusú kötelezettségek alól való felszabadulásától teszi függővé. Az ún. feltörekvő piacok *ex ante* szabályozásával kapcsolatban a GVH a Keretirányelv Preambulumának 27. bekezdésére hivatkozva megállapítja, hogy az *ex ante* szabályozási beavatkozást felvető piaci kudarc megfelelő időben és módon történő kezelése érdekében lényeges a szabályozó hatóság számára a piaci folyamatok monitoringját biztosító jogkör megfelelő gyakorlása illetve egy esetleges szabályozási beavatkozás hatásvizsgálata.

3.4.2. A Hírközlési Felügyelet (HIF)

Magyarországon a VoIP szabályozásával kapcsolatban először 1999. június 22-én született hivatalos hatósági állásfoglalás a Hírközlési Felügyelet „Tájékoztatás a közcélú internethálózat beszédcélú felhasználására vonatkozó szolgáltatási engedélykérelmek benyújtásához” elnevezésű dokumentumának („HIF Tájékoztatás”) formájában. A dokumentum a késleltetés és csomagvesztés miatt a hagyományos telefonszolgáltatásnál alapvetően rosszabbnak tartott VoIP-ot nem ismerte el telefonszolgáltatásként, így a koncessziós társaságok monopoljoga ellenére más távközlési cégek is elindíthatták VoIP szolgáltatásukat. Ez természetesen nem jelentette azt, hogy a VoIP szolgáltatások minőségének eleve rosszabbnak kellett lenniük a hagyományos telefonokénál, hanem csak azt, hogy a VoIP szolgáltatók nem garantálhatták a jobb minőséget.

3.4.3. Nemzeti Hírközlési Hatóság (NHH)

Mivel a HIF Tájékoztatás 2004 nyarára több tekintetben is elavult, az NHH 2004. június 29-én „Az Internet Protocol (IP) alkalmazásával, dedikált IP alapú hálózat felhasználásával nyújtott beszédcélú szolgáltatás bejelentéséről, bejelentés alapján történő nyilvántartásba vételéről”

címmel új tájékoztatást adott ki („NHH Tájékoztatás”). A VoIP szolgáltatások közül az NHH Tájékoztatás csak arra a típusú szolgáltatásra vonatkozik, amely esetben a hívó és a hívott fél egyaránt az Eht. alapján helyhez kötött telefon-előfizetőnek minősül, és az előfizető az Azonosítók Nemzeti Felosztási Terve szerinti azonosító alapján érhető el. A VoIP és a hagyományos telefonszolgáltatás egyenértékűségével kapcsolatban az NHH Tájékoztatás úgy nyilatkozik, hogy „ha az érintett hálózatok és az azokon nyújtott szolgáltatások megfelelnek a helyhez kötött telefonra vonatkozó ITU-T ajánlásoknak, illetve ETSI-előírásoknak, valamint az Eht. vonatkozó szabályozásának, úgy ezen szolgáltatások helyhez kötött telefonszolgáltatásnak minősülnek.”

BARTOLITS ISTVÁN², az NHH osztályvezetőjének értelmezése szerint az NHH Tájékoztatás hatálya így kétfajta VoIP-ra vonatkozik:

A felhasznált kommunikációs aktusok egyedi jellemzői alapján (a közlő fél személye vagy a közlés tartalma szerint) nem lehet egyértelműen elhatárolni egymástól a gazdasági és a közéleti kommunikációkat, ez pedig azt sugallja, hogy a védelem körének meghatározására más módon kell kísérletet tennünk, mégpedig a védett alkotmányos értékre való utalással.

egyik típus a PSTN-hálózaton belül használt VoIP, a másik típus pedig a tiszta, dedikált VoIP PSTN-interfészsel. A számítógépről indított beszédcélúvitel eszerint elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül. Az NHH Tájékoztatás a fentiekre tekintettel úgy nyilatkozik, hogy ha valamilyen szolgáltató az általa

nyújtott szolgáltatást a HIF Tájékoztatás alapján adathálózati szolgáltatásként jelentette be a hatósághoz, akkor az Eht. 76. § (6) bekezdésének megfelelően köteles a bejelentés tartalmát helyhez kötött telefonszolgáltatásra módosítani. A magyar szabályozás alapján tehát bárki kínálhat internet alapú hangszolgáltatást a hazai piacon, annyi kötöttséggel, hogy a szolgáltatást 30 napon belül be kell jelenteni a hatóságnál. A szolgáltatónak többek között figyelemmel kell lennie az ügyfelek pontos tájékoztatására, különben pénzbírságra számíthatnak az NHH-től.

Az NHH Tájékoztatás rendelkezéseit előremutatóan kell tekintenünk, ugyanis láthatólag nem akarja túlszabályozással visszafogni a VoIP terjedése által hozott innovációt³, ugyanakkor felhasználóbarát, keretjellegű iránymutatással próbálja a létező jogi szabályozást alkalmazni az új technológiára. A vonatkozó jogszabályok és EU irányelvek háttérszabályozásként rendelkezésre állnak, ha jogértelmezési kérdés merül fel a VoIP használatával kapcsolatban. Érdemes megjegyezni, hogy az NHH Tájékoztatás maradéktalanul figyelembe veszi a Keret-

irányelv által előírt⁴ technológiasemlegesség követelményét.

Az NHH a továbbiakban azt vizsgálja, hogy a VoIP szolgáltatás nem felel meg a hagyományos telefonszolgáltatás minden feltételének, lehet-e olyan feltételrendszert alkotni, amely alapján a két szolgáltatás szabályozási szempontból egyenértékűnek tekinthető.⁵ A már említett, az NHH elektronikus hírközlés szabályozási stratégiájához kapcsolódó vitanyagához beérkezett vélemények összefoglalójában ugyanakkor a hatóság megerősíti, hogy fontosnak tartja a sajátos szabályozási megközelítést igénylő piacok beazonosítását. Érdekes módon a piaci szereplők többségének kissé merész véleménye szerint az IP technológia fokozatosan kiváltja majd a vezetékes szolgáltatásokat. Az összefoglaló emellett megemlíti, hogy egyes vélemények szerint a VoIP fejlődésének gátja a szabályozatlanság — a 2. pontban ismertetett mutatók azonban korántsem ezt igazolják.

Az NHH időközben közzétette magát az elektronikus hírközlés szabályozásáról szóló stratégiai koncepciót, melynek több pontjában is a VoIP elterjedését és a hangszolgáltatások forgalmidíj-csökkenését jelzi előre, kizártnak tartja ugyanakkor, hogy a VoIP (2010-ig legalábbis) domináns technológiává váljon saját piacán.

3.4.4. Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM)

Az IHM 2003. novemberében megjelentetett „Magyar Információs Társadalom Stratégia” elnevezésű dokumentuma a VoIP-pal kapcsolatban még csak annyit jegyez meg, hogy az üzleti szektorban alig jelenik meg a mindennapi tranzakciók során.

A VoIP IHM általi komolyabb vizsgálatára a minisztériumnak az Eht. és végrehajtási rendeletei felülvizsgálatára, valamint a hírközlési piacokon esetlegesen jelentkező további szabályozási igények — a Keretirányelvnél megfelelő — feltérképezésére irányuló „Infokom 2004” elnevezésű projektje keretében kerül sor. Ennek során az egyes elektronikus hírközlési részpiacok (így a VoIP) szabályozási helyzetének értékelése, szabályozási igények feltárása és szakmai javaslatok kidolgozása is megtörtént. Az IHM kiinduló kérdéseivel a piacon tevékenykedő vállalkozásokat és vállalkozói szövetségeket, valamint a piacot felügyelő hatóságokat kereste meg. A részpiacok monitorozása segítségével az IHM felméri, milyen szabályozási eszközök szükségesek ahhoz, hogy a fogyasztók, előfizetők, felhasználók biztonságos piaci környezetben hozhassák meg döntéseiket, az eredmények pedig Magyarország EU-beli érdekképviselete során is hasznosnak bizonyulhatnak.

4. A VoIP által felvetett legfontosabb jogi kérdések az EU szabályozás tükrében

A VoIP szolgáltatások nyújthatók számítógép és számítógép között, számítógép és telefon között, valamint telefon és telefon között. A számítógép és számítógép közötti VoIP-hez általában nem szükséges a PSTN-hez való kapcsolódás, így az a Keretirányelv értelmében nem minősül elektronikus hírközlési szolgáltatásnak. A nyilvános hírközlő hálózaton belül nyújtott VoIP, illetve a tiszta VoIP nyilvános hírközlő hálózat interfésszel nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül (ezen belül lehet nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás, így akár egyetemes szolgáltatás is), és ezáltal kiterjed rá az NRF hatálya. A tiszta VoIP nyilvános hírközlő hálózati interfész nélkül nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül, ezen belül pedig az előbbihez hasonlóan nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás is lehet.

Az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések körét a VoIP szolgáltatások által érintett piac meghatározása is befolyásolja – vagyis, hogy a jelentős piaci erővel rendelkező vállalkozásnak minősülő VoIP szolgáltatókra versenytársaitól eltérő szabályok vonatkoznak-e. Úgy tűnik jelenleg, hogy a szélessávú piacon és a vezetékes telefonszolgáltatások piacán létrejött verseny kihatással van a VoIP szolgáltatások piacára és kizárja az egyes versenytörzítő magatartások megvalósítását. Kérdés persze az is, hogy van-e a VoIP szolgáltatásoknak önálló piaca – a holland távközlési felügyelet (OPTA) álláspontja szerint például a VoIP szolgáltatások részét képezik a vezetékes telefonszolgáltatások piacának. Az alábbiakban összefoglalom az NRF-nek a VoIP szolgáltatásokra való alkalmazásával kapcsolatban felmerülő fontosabb kérdéseket.⁶

4.1 A VoIP mint nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás

Amennyiben az adott VoIP szolgáltatás nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül, az NRF értelmében az alábbi jogok/kötelezettségek vonatkoznak rá:

4.1.1. Szerződés-kötés

A Hozzáférési Irányelv általános felhatalmazást biztosít elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására.⁷ A fogyasztók a nyilvános telefonhálózathoz való csatlakozást és/vagy hozzáférést biztosító szolgáltatásokra történő előfizetés esetén jogosultak a szolgáltatást

nyújtó vállalkozással szerződést kötni, az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikkének (2) bekezdésében meghatározott kötelező elemekkel. Ha egy adott szolgáltató által nyújtott elektronikus hírközlési szolgáltatás nem nyújt csatlakozást és/vagy hozzáférést a nyilvános telefonhálózathoz, a vonatkozó szerződésben az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikk (2) bekezdésben szereplő információknak akkor is szerepelniük kell. A nemzeti szabályozó hatóságok előírhatják a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatásokat nyújtó vállalkozások számára a szolgáltatásaik minőségével kapcsolatos összehasonlítható, megfelelő és naprakész információknak a végfelhasználók részére történő közzétételét.⁸

4.1.2. Tudakozószolgálatok és telefonkönyvek

Az előfizetőkhoz telefonszámokat rendelő vállalkozásoknak teljesíteniük kell minden olyan ésszerű kérést, amely a nyilvánosan elérhető tudakozószolgálatok és telefonkönyvek szolgáltatása céljából a megfelelő információk rendelkezésre bocsátására irányul.⁹ Az előfizetőknek joga van megtagadni, hogy személyes adataik bekerüljenek a nyilvános előfizetői névjegyzékbe.¹⁰

4.1.3. Számhasználat

Minden nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás számára megfelelő számok és számozási tartományok állnak rendelkezésre, melyek kijelölésére tárgyilagos, átlátható és megkülönböztetéstől mentes eljárásban kerül sor. A számhasználati jogokhoz fűzhető feltételeket az Engedélyezési Irányelv „C” Melléklete írja elő.

4.1.4. Adatbiztonság és adatvédelem

A nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatás szolgáltatójának megfelelő, a felmerülő kockázatokhoz igazodó biztonsági szintű műszaki és szervezeti intézkedéseket kell tennie szolgáltatásai biztonságának megsejtésének konkrét kockázatáról a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó szolgáltatóknak tájékoztatnia kell az előfizetőket, és – amennyiben a kockázat a szolgáltató által teendő intézkedések alkalmazási körén kívül esik – a lehetséges jogorvoslatokról, és az ezzel kapcsolatos költségekről.¹¹ Az Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv által előírt egyéb kötelezettségek – pl. a közléseknek és az azokhoz kapcsolódó forgalmi adatoknak, valamint a forgalmi adatokon kívüli helymeghatározó adatok védelme¹², adatvisszatartási jog nemzetbiztonsági és bűnüldözési érdekből¹³ – is

figyelembe veendő. További kötelezettségek megállapítása a szolgáltatók részére alapvető biztonsági érdekek védelmében¹⁴ lehetséges (tagállami hatáskörben a Konzultációs Dokumentum e helyütt közös szabványok kidolgozását javasolja a tagállamok részére, mert az megkönnyítené a biztonsági szabályok gyakorlati megvalósításának technikai hátterét biztosító piaci szereplők helyzetét).

4.1.5. Egyetemes szolgáltatási kötelezettségek

Az egyetemes szolgáltatási kötelezettségeket az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 13. cikkének felhatalmazása alapján finanszírozó tagállamban működő, elektronikus hírközlési szolgáltatást nyújtó VoIP szolgáltató köteles a finanszírozásban (kivéve, ha az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv alapján mentesül) részt venni.

4.1.6. Hozzáférési jog

Ha a VoIP szolgáltatók hozzá akarnak férni vagy össze akarnak kapcsolódni a nyilvános hírközlő hálózattal, a Hozzáférési Irányelv 3. cikkének értelmében jogukban áll a vonatkozó műszaki és kereskedelmi szabályokat tartalmazó megállapodásokról tárgyalni azok üzemeltetőivel.

4.1.7. Egyéb

Számos olyan jog áll a nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtóinak rendelkezésére, amikkel a VoIP természeténél fogva nem vesz igénybe. Ilyen például a szolgalmi jog vagy az összekapcsolási tárgyalások folytatásához, egyetemes szolgáltatások nyújtásához való jog. A Keretirányelv felhívja továbbá a figyelmet a szabályozás technológiasemlegessége kívánalmának betartására (indokolt esetben bizonyos konkrét szolgáltatások előmozdítása érdekében azonban arányos lépések tehetők).¹⁵

4.2 A VoIP mint nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv szerint nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás: „beföldi és nemzetközi hívások kezdeményezése és fogadása, valamint segélyhívó szolgálatokhoz való hozzáférés céljából a nagyközönség rendelkezésére álló szolgáltatás”¹⁶. Ennek megfelelően a VoIP csak akkor tekinthető nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak, ha a felhasználók számára „szolgáltatás” formájában érhető el.

Ha a VoIP használatához mindössze a vonatkozó szoftver internetről való letöltése szükséges, nem kerül sor „szolgáltatás” nyújtására, a másik fél ugyanis csak a szoftverrendelésre

állítását biztosítja. A VoIP akkor sem tekinthető „szolgáltatásnak”, ha használatával csak hívások kezdeményezése vagy fogadása lehetséges. Abban az esetben azonban, amikor a VoIP a „nagyközönség rendelkezésére áll”, vagyis rajta keresztül nem csak a megfelelő szoftverrel rendelkező számítógépekre/-ről lehet hívásokat kezdeményezni és fogadni, hanem bármilyen telefonkészülékre/-ről, az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv szerint „szolgáltatásnyújtás” történik.

A nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó VoIP szolgáltatókra az NRF értelmében további jogok/kötelezettségek vonatkoznak. Amennyiben egy VoIP szolgáltató részesülni kíván a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásoknak a jogszabályok alapján járó előnyökből, bizonyos (kizárólag az interneten működő vállalkozás számára olykor szokatlan) kötelezettségeket is vállalnia kell.

4.2.1. Segélyhívó szolgálatokhoz való hozzáférés biztosítása

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv megköveteli, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások minden végfelhasználója a nemzeti segélyhívószámok mellett a „112” egységes európai segélyhívószám segítségével is ingyenesen tudja hívni a segélyhívó szolgálatokat.¹⁷ A nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások meghatározása azonban e helyütt nem egyértelmű. A meghatározást egyrésztől úgy is lehet értelmezni, hogy az a szolgáltatás, amelynek keretében a felhasználók nem férnek hozzá a segélyhívó szolgálatokhoz, nem minősülnek nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak, ez azonban paradoxon: ez alapján ugyanis csak azon nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók kötelesek ingyenes hozzáférést biztosítani a segélyhívó szolgálatokhoz, amelyek már egyébként is kötelesek erre. Amennyiben ezt az értelmezést fogadjuk el, a VoIP szolgáltatóknak kétszer is meg kell gondolniuk, hogy szolgáltatáscsomagjukban biztosítják-e a hozzáférést a segélyhívó szolgálatokhoz: ezzel ugyanis szolgáltatásuk nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásnak minősülne annak minden kötelezettségével együtt.

Az ellentmondásra már egyes szabályozó hatóságok is felhívták a Bizottság figyelmét: a brit OFCOM „New Voice Services” elnevezésű 2004. szeptemberi konzultációs és iránymutatási dokumentuma – az amerikai szabályozást

megelőzve! – azt javasolja, hogy a VoIP szolgáltatók legyenek kötelesek hozzáférést biztosítani a segélyhívó szolgálatokhoz, a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások nyújtóinak egyéb kötelezettségei azonban ne terheljék őket.

A Konzultációs Dokumentum ugyan felveti, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok az Engedélyezési Irányelv A. része 8. pontjának megfelelően a fogyasztók védelmére

Ha a VoIP használatához mindössze a vonatkozó szoftver internetről való letöltése szükséges, nem kerül sor „szolgáltatás” nyújtására, a másik fél ugyanis csak a szoftver-rendeletkezésre állását biztosítja. A VoIP akkor sem tekinthető „szolgáltatásnak”, ha használatával csak hívások kezdeményezése vagy fogadása lehetséges.

való hivatkozással a nem nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókat is kötelezzék a segélyhívó számokhoz való hozzáférés biztosítására, megállapítja azonban, hogy ez a kötelezettség nem kényszeríthető ki a szolgáltatóktól, ha a gyakorlatilag nem kivitelezhető. A Konzultációs Dokumentum

ehelyett azt javasolja, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok kötelezzék a nagyközönség rendelkezésére álló VoIP szolgáltatást nyújtókat arra, hogy előfizetőiket pontosan tájékoztassák a segélyhívó szolgálatokhoz való hozzáférés lehetőségeiről. A vonatkozó tájékoztatást az Egyetemes Szolgáltatási Irányelvnek megfelelően megkötésre kerülő fogyasztói szerződésben¹⁸ kellene megadni. A gyakorlatban egyébként fix pontról kezdeményezett hívások esetében a segélyhívó szám elérése megoldható. A probléma azoknál a felhasználóknál jelentkezik, akik nem az otthoni/munkahelyi számítógépükön, hanem pl. WiFi Hot Spot-okon veszik igénybe a VoIP szolgáltatásokat („nomád felhasználók”): esetükben a szolgáltatók feladata a hívó fél tartózkodási helye azonosításának lehetővé tétele (akár már a szolgáltatásnyújtás előfeltételeként). Ez az a pont, ahol a jog a technika segítségére szorul, a technológiai feltételek hiányában szabályozási űr (joghézag) keletkezik.

4.2.2. A hálózathoz való hozzáférés biztosítása

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv értelmében a helyhez kötött, nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó vállalkozásoknak minden szükséges lépést meg kell tenniük (katasztrófális hálózati hiba vagy *vis maior* esetében) a segélyhívó szolgálatokhoz való zavartalan hozzáférés biztosítására. Kérdés, hogy a VoIP minősíthető-e „helyhez kötött nyilvános telefonhálózatnak”, tekintettel a nomád felhasználókra. További kérdés, hogy az internethez való hozzáférés biztosítása tekintetében mi minősül „ésszerű lépésnek”.

A Konzultációs Dokumentum felhívja a figyelmet a PSTN-en már jól ismert *in-line power* funkció használatára, amelyre a szolgáltatókat már számos tagállam kötelezi. A Konzultációs Dokumentum itt is javasolja a tagállamok számára, hogy vizsgálják felül hatályos jogszabályait, és a technikai és piaci fejlődésnek megfelelően módosítsák azokat. A Konzultációs Dokumentum azt is javasolja a szabályozó hatóságoknak, hogy kötelezzék a nagyközönség rendelkezésére álló VoIP szolgáltatást nyújtókat arra, hogy előfizetőiket pontosan tájékoztassák egy esetleges áramkimaradásnak a szolgáltatás tekintetében fellépő hatásáról, valamint arról is, hogy ez a hatás mennyiben különbözik egy áramkimaradásnak a „hagyományos” telefonszolgáltatásokra gyakorolt hatásától, illetve hogy a nomád felhasználók részére nem tudják szavatolni a hálózathoz való hozzáférést.

4.2.3. Fogyasztóvédelem

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokhoz való hozzáférésre és az ilyen szolgáltatások igénybevételére alkalmazandó árról és díjszabásokról, valamint az általános szerződési feltételekről átlátható és naprakész információ álljon a végfelhasználók és a fogyasztók rendelkezésére.¹⁹

4.2.4. Számhordozhatóság

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv megköveteli, hogy a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó szolgáltatók tegyék lehetővé, hogy előfizetőik hívószámukat a szolgáltatást nyújtó vállalkozástól függetlenül megtarthassák. A kizárólag hívások kezdeményezésére alkalmas szolgáltatást biztosító VoIP szolgáltató számára ez természetesen nem kérdés, ugyanis működhet hívószám nélkül. Mivel az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv alapján csak a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatás előfizetői jogosultak törvény alapján számhordozhatóságra (egy másik nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújtó vállalkozáshoz való átszerződés során), így a VoIP szolgáltatóknak gyakorlati szempontból célszerű lehet az illetékes nemzeti hatóságok igazolását kérnie arról, hogy nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatást nyújt.

4.2.5. Tudakozószolgálatok és telefonkönyvek

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások valamennyi előfizetője számára a jogot, hogy regisztrálva legyenek legalább egy átfogó telefonkönyvben és legalább egy átfogó telefonos tudakozószolgálat álljon rendelkezésükre.²⁰

4.2.6. Megfigyelés lehetővé tétele

Az Engedélyezési Irányelv előírja, hogy az elektronikus hírközlő hálózatok vagy elektronikus hírközlési szolgáltatások nyújtására vonatkozó általános felhatalmazás csak az Engedélyezési Irányelv mellékletében felsorolt feltételekhez köthető.²¹ Ilyen feltétel többek között az illetékes nemzeti hatóságok által végzett törvényes megfigyelés lehetővé tétele. Kérdés, hogy a VoIP esetében hogyan történik a fenti rendelkezés gyakorlati megvalósulása. Az Engedélyezési Irányelv szerint az említett feltételeknek az érintett hálózat vagy szolgáltatás tekintetében tárgyilagos mérce szerint indokoltnak, valamint megkülönböztetéstől mentesnek, arányosnak és átláthatónak kell lenniük.

4.2.7. Jogviták peren kívüli rendezése

Az Egyetemes Szolgáltatási Irányelv biztosítja a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatások valamennyi előfizetője számára a jogot, hogy a felmerülő jogviták rendezésére átlátható, egyszerű és olcsó peren kívüli eljárások álljanak rendelkezésére.

4.2.8. Hálózatok közötti együttműködés

Az IP hálózatok közötti együttműködésre a hatályos EU jogszabályok nem terjednek ki, azok meghatározása kizárólag az érintett szolgáltatók közötti megállapodás feltételeinek függvénye. A Konzultációs Dokumentum ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy amennyiben a hálózatok közötti technikai együttműködés hiánya miatt az érintett felek között vita merül fel, a leghatékonyabb megoldási mód, ha a felek a Keretirányelvben előírt vitarendezési módot alkalmazzák.²² A Hozzáférési Irányelv azt is lehetővé teszi a nemzeti szabályozó hatóságoknak, hogy a megfelelő hozzáférés és összekapcsolás, valamint a szolgáltatások

együttműködésének biztosítása érdekében kötelezettségeket írjanak elő a végfelhasználók hozzáférést ellenőrző vállalkozások számára.²³ Figyelemmel az irányelv vonatkozó cikkének követelményeire az illetékes nemzeti szabályozó hatóság beavatkozhat például, ha egy VoIP hálózat és egy PSTN hálózat között nem jön létre együttműködés.

5. Záró gondolatok

A 2. pontban említett IDC tanulmány szerint az elkövetkező években a VoIP az üzleti és lakossági ügyfelek által is előnyben részesített technológiává fejlődik. A kiadások növekedése

A Bizottság felvetette, hogy a nemzeti szabályozó hatóságok a nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásokat nyújtó szolgáltatókat is kötelezzék a segélyhívó számokhoz való hozzáférés biztosítására, megállapította azonban, hogy ez a kötelezettség nem kényszeríthető ki a szolgáltatóktól, ha a gyakorlatilag nem kivitelezhető.

ugyanakkor néhány sikeres év után lassulni fog, mivel a piac szereplői egyre inkább a szélessávú szolgáltatási csomagok részeként fogják kínálni a VoIP-ot. A potenciális költségmegtakarítási lehetőségnek köszönhetően a VoIP belátható jövőben a kis- és középvállalatok szegmensében gyorsabb ütemben fog terjedni, mint

a magánfelhasználók, illetve a nagyvállalatok körében, a kisebb szervezetek egyszerűbb telefonálási igényei könnyebben kielégíthetők standard csomagokkal. A VoIP fejlődése párhuzamos a szélessávú technológia előretörésével, és az alternatív szolgáltatók előtt is pályát nyitott: az élesebb versenyhelyzet alapozta meg a VoIP – mint önálló és mint más internet-alapú szolgáltatásokhoz nyújtott értéknövelő kiegészítő szolgáltatás – további lendületes terjedését.

Kommunikációpolitikai tekintetben az Európai Bizottság célja a VoIP-pal kapcsolatban kettős: elő kívánja segíteni a hosszú évek kodifikációs munkájával létrehozott „elektronikus hírközlési szolgáltatás” fogalmának gyakorlati alkalmazhatóságát, elkerülve

annak „feloldódását”. A VoIP megjelenésével értelmezésre szorulnak az Egyetemes Szolgáltatási Irányelvben meghatározott kötelezettségek és azoknak a gyakorlatban történő rugalmas megvalósítása. A Bizottság óvatossággal megközelítésével szemben DE BIJL és PEITZ véleménye²⁴ szerint egyenesen a tagállamok nemzeti szabályozó hatóságainak jogkörébe kellene utalni ezen kötelezettségek alkalmazásának előírását – kérdés persze, hogy a tagállami határokon természetükénél fogva átnyúló elektronikus hírközlési szolgáltatások esetén szerencsés lenne-e az EU piacára kiható szolgáltatás szabályozásának kulcskérdését tagállami hatáskörbe utalni. A fent említett OFCOM anyag ugyanakkor egyszerű megoldást kínál a VoIP szabályozásával kapcsolatos kérdésekre: szerintük a fogyasztókra kellene bízni, hogy a hagyományos telefonszolgáltatások helyett, nyilvánosan elérhető telefonszolgáltatásként kívánják-e használni a VoIP-ot, az ezzel járó fogyasztó előnyökkel (és szolgáltatói kötelezettségekkel) együtt, vagy a hagyományos telefonszolgáltatások kiegészítéseként, további jogszabályi előnyök és kötelezettségek nélkül.

Ami biztosan megállapítható: a piac fejlődésének jelen szakaszában a PSTN alapú vezetékes telefonszolgáltatásra kidolgozott jogi szabályozás nem lesz elég a VoIP által felvetett kérdések kezelésére, és ezzel akár az innováció útjába állhat. A tisztázatlan kérdések jogi szabályozása tehát a közeljövőben elkerülhetetlen, de a VoIP minden, a jövőben kidolgozásra kerülő szabályozás során (a Keretirányelv például kifejezetten támogatja rendelkezéseinek felülvizsgálatát a változó technológiai vagy piaci feltételek fényében²⁵) az illetékes szabályozó hatóságnak tisztában kell lennie saját mozgásterével és meg kell találnia az egyensúlyt az aprólékosan kidolgozott, de a gyakorlatban használhatatlan és a rugalmasan értelmezhető, de a piacon kiszámíthatatlan hatásokat keltő jogszabályok között.

Jegyzetek

* A tanulmány 1. része az Infokommunikáció és jog 13. számában jelent meg.
¹ A versenyjogi kérdésekkel kapcsolatban lásd még: dr. Kovács Anita: Az ügyfélmegtartás eszközeinek versenyjogi megítélése (GVH Infokommunikációs Iroda 2005. szeptember 22.) http://www.hte.hu/rendezvenyek/rendezv_2005/9_timf/06_KovacsAnita.ppt [2006. május 22.]
² Idézi: Telefon vagy hírközlési szolgáltatás? <http://hirek.prim.hu/cikk/50027/> [2006. május 22.]
³ Megfelelve ezzel a Keretirányelv 8. (2) c) pontjának
⁴ Keretirányelv 8. cikk (1) bekezdés
⁵ NHH 2004. évi éves jelentés, „Új technológiák” fejezet
⁶ Ezen kérdésekkel részletesen foglalkozik GILL ANDREWS és RICHARD ECCLES jogi szakértők írása. http://www.twobirds.com/english/publications/articles/VoIP_the_regulatory_landscape.cfm?RenderForPrint=1 [2006. május 22.]
⁷ Engedélyezési Irányelv 3. (1)
⁸ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 22. cikk
⁹ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 25. cikk (2) bekezdés
¹⁰ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 12. cikk (2) bekezdés

¹¹ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 4. cikk
¹² Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 6. cikk és 9. cikk
¹³ Elektronikus Hírközlési Adatvédelmi Irányelv 15. cikk
¹⁴ Keretirányelv Preambulum (7)
¹⁵ Keretirányelv, Preambulum (18) bekezdés
¹⁶ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 2. cikk c) pont
¹⁷ Egyetemes Szolgáltatási irányelv 26. cikk
¹⁸ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 20. cikk
¹⁹ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 21. cikk
²⁰ Egyetemes Szolgáltatási Irányelv 5. cikk
²¹ Engedélyezési Irányelv 6. cikk és Melléklet A/11. pont
²² Keretirányelv 20. cikk
²³ Hozzáférési Irányelv 5. cikk
²⁴ de Bijl, Paul - Peitz, Martin: VoIP Challenges Regulation in Europe http://www.telecommagazine.com/NewsGlobe/Regulatory/Article.asp?id=AR_1129 [2006. május 22.]
²⁵ Keretirányelv Preambulum (39) szakasz